

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 658+655.41(075.8)

Доц. Я.В. Котляревський, канд. екон. наук –

Академія фінансового управління Міністерства фінансів України

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено та обґрунтовано вплив людського чинника на ефективність функціонування вітчизняної поліграфії; розглянуто суть основних причин незадовільної якості кадрів, які задіяні у видавничо-поліграфічній діяльності; узагальнено досвід підготовки кадрів для видавничих структур, поліграфічних підприємств і книготорговельних організацій Великої Британії та Німеччини; запропоновано напрями вдосконалення системи підготовки кадрів, які, спираючись на тісну співпрацю між державними органами управління, навчальними закладами та роботодавцями, покликані задовольнити інтереси держави, підприємства та особи.

Ключові слова: видавничо-поліграфічна діяльність, кадри, освіта, навчальна діяльність.

Постановка проблеми. В Україні на початку третього тисячоліття видавничі структури, поліграфічні підприємства та книготорговельні організації, функціонуючи в умовах жорсткої внутрішньої і зовнішньої конкуренції, борються за своє виживання шляхом збільшення ефективності використання усіх ресурсів на основі застосування новітніх досягнень науково-технічного прогресу. Однією із найбільш складних проблем ресурсного забезпечення структурних складових видавничо-поліграфічної діяльності (ВПД) є їх кадровий потенціал. Зазначене ґрунтується на результатах попередньо здійснених та оприлюднених досліджень [1-9], де чітко визначено наявність негативних тенденцій, зокрема щодо високої плинності кадрів, низької мотивації праці та недостатньо високої продуктивності праці. Окремо потрібно наголосити на тому факті, що більшість керівників підприємств до проблем відносять і недостатньо високу якість підготовки кадрів. Останньому потрібно приділити особливу увагу, адже цей параметр істотно впливає на ефективність роботи підприємства загалом, стійкість трудового колективу та рівень оплати роботи працівників.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженням сталого розвитку вітчизняної ВПД займалися та займаються відомі вчені та науковці: Л. Воротіна, О. Гузела, Б. Дурняк, В. Мартинів, Р. Машталір, О. Мельников, Т. Олянишен, Є. Палига, Н. Передерієнко, І. Піх, Г. Пушак, Я. Пушак, М. Сенченко, В. Сеньківський, З. Холод Л. Швайка, А. Штангрет та ін.

Метою роботи є формування рекомендацій щодо удосконалення чинної системи підготовки кадрів для видавничо-поліграфічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проведене теоретико-аналітичне дослідження дало змогу виявити причини незадовільної якості кадрів, які зайняті в структурах ВПД, суть яких можна визначити таким чином:

по-перше, якщо до уваги взяти молодь, тобто випускників вищих та середніх навчальних закладів, то для них сьогодні характерні: низька мотивація для

досягнення вищих результатів у роботі, відсутність навиків і досвіду роботи за спеціальністю, низький рівень загальної та профільної підготовки;

по-друге, складні трансформаційні процеси в національній економіці спричинили міграцію трудових ресурсів між видами економічної діяльності, внаслідок чого у поліграфію прийшли фахівці з інших галузей, що, з одного боку, надало певний поштовх для розвитку ВПД, адже були створені нові суб'єкти підприємницької діяльності, але з іншого – відсутність необхідних знань стала на заваді істотному зростанню ефективності господарської діяльності, вдалій реалізації видавничих проектів та отриманні очікуваних фінансових результатів;

по-третє, висока плинність кадрів, викликана незадовільним рівнем оплати праці, спричинила відтік висококваліфікованих фахівців із вагомим досвідом роботи в інші сфери національної економіки, негативно вплинувши на рівень конкурентоспроможності друкованої продукції, кожного окремого підприємства ВПД та й галузі загалом.

Окремо потрібно наголосити на тому факті, що видавничо-поліграфічний процес лише на перший погляд є технологічно простим і за допомогою новітніх ІКТ працівник може швидко оволодіти його параметрами. Водночас, для забезпечення високої якості друкованої продукції потрібні як глибокі знання, так і вагомий досвід роботи, в іншому випадку – на ринок вийде низькоякісна продукція, яка буде залежуватися на полицях і перетвориться на збиток для підприємства. Якщо досвід набувається з часом через систематичне виконання завдань та пошук раціональних рішень під час виробничого процесу, то отримання необхідного рівня знань є можливим за активної участі в навчальному процесі та систематичному підвищенні кваліфікації.

Важливість навчання вмотивовано ще й тією обставиною, що Український книжковий ринок дуже динамічний і нестійкий, змінюючись з періодом 4-6 років, цим самим встановлює щоразу нові вимоги до якості підготовки кадрів.

Перш ніж ретельно розглянути ключові проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення стосовно підготовки кадрів для вітчизняної ВПД, для прикладу стисло охарактеризуємо стан цієї сфери у Великобританії та ФРН, які є визнаними світовими лідерами книговидання.

У Великобританії фахівців для видавничої галузі готують 15 навчальних закладів, провідним з яких є Оксфорд Брукс університет. Водночас, у цій країні вищого навчального закладу, де б готували фахівців для всіх сфер поліграфічної промисловості та видавничої справи, немає. Різні навчальні заклади присуджують ступені бакалавра та почесного бакалавра з видавничої справи, видавничого менеджменту, книжкової графіки та букдизайну, електронної видавничої справи, друкарських процесів, друкарських процесів. Деякі з навчальних закладів присвоюють науковий ступінь магістра з відповідної спеціальності. Щодо Університету Оксфорд Брукс, тут, окрім зазначених рівнів підготовки фахівців, існують також курси з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері видавничого бізнесу (літні школи, короткотривалі тренінги, дистанційна освіта тощо).

У ФРН підготовкою кадрів для видавничої справи, поліграфії та книжкової торгівлі займаються 7 вищих навчальних закладів. Провідними серед них є Ляйпцизька Вища школа техніки, економіки і культури та Бергський університет (м. Вупперталь). Фінансування навчальних закладів забезпечує держава. Подібно

до британської системи підготовки, різні навчальні заклади спеціалізуються на підготовці фахівців видавничої галузі різних профілів.

В Україні підготовкою кадрів для видавничої справи і поліграфії займається Українська академія друкарства (до 1994 р. – Український поліграфічний інститут імені Івана Федорова) та Видавничо-поліграфічний інститут Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" (колишній вечірній факультет поліграфічного інституту ім. Івана Федорова), а також Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна", Національний авіаційний університет, Національний університет "Львівська політехніка", Український державний хіміко-технологічний університет, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, Харківський національний економічний університет, Харківський національний університет радіоелектроніки. Фінансування здійснюється з державного бюджету та за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб.

Якщо взяти до уваги нашу країну, то вивчення європейського досвіду підготовки фахівців для ВПД дало змогу Українській академії друкарства обґрунтувати необхідність відкриття окремого напрямку підготовки фахівців для цього сектору економіки України. Наказом Міністерства освіти і науки України від 11.01.2002 р. до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.06.1997 р. № 507, був уведений новий напрям "видавничо-поліграфічна справа".

Правові основи державної політики щодо формування середовища підготовки кадрів для малого і середнього підприємництва містяться в законодавчих актах, серед яких: Закон України "Про освіту", Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність", Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" тощо, а також у численних підзаконних і відомчих актах, що безпосередньо регламентують процедури підготовки фахівців у сфері підприємницької діяльності.

Ще раз наголошуючи на тому факті, що кадрове питання є домінуючим для розвитку галузі, необхідно відзначити, що слабкі зв'язки навчального процесу з реальним виробництвом послаблюють теоретичну підготовку та створюють серйозні перепони на шляху отримання початкового практичного досвіду майбутнім фахівцем. Потрібно взяти до уваги і той факт, що існує тісний взаємозв'язок між виникненням та негативним впливом визначених вище проблем та результатами господарської діяльності підприємницьких структур ВПД:

- незадовільна ефективність господарської діяльності, що виражається у збитковості кожного другого підприємства та критично низькому рівні рентабельності операційної діяльності, гальмує підприємницьку активність, а отже, і зменшує об'єм ринку праці ВПД [1];
- слабка інноваційна активність видавничих структур та поліграфічних підприємств спричинена передусім низькою кваліфікацією управлінських кадрів та виконавців [4, 5, 7];
- недостатні обсяги інвестиційної діяльності гальмують процес створення нових робочих місць [1, 4];
- низька конкурентоспроможність підприємств ВПД спричинена зокрема незадовільною якістю кадрового ресурсу [4].

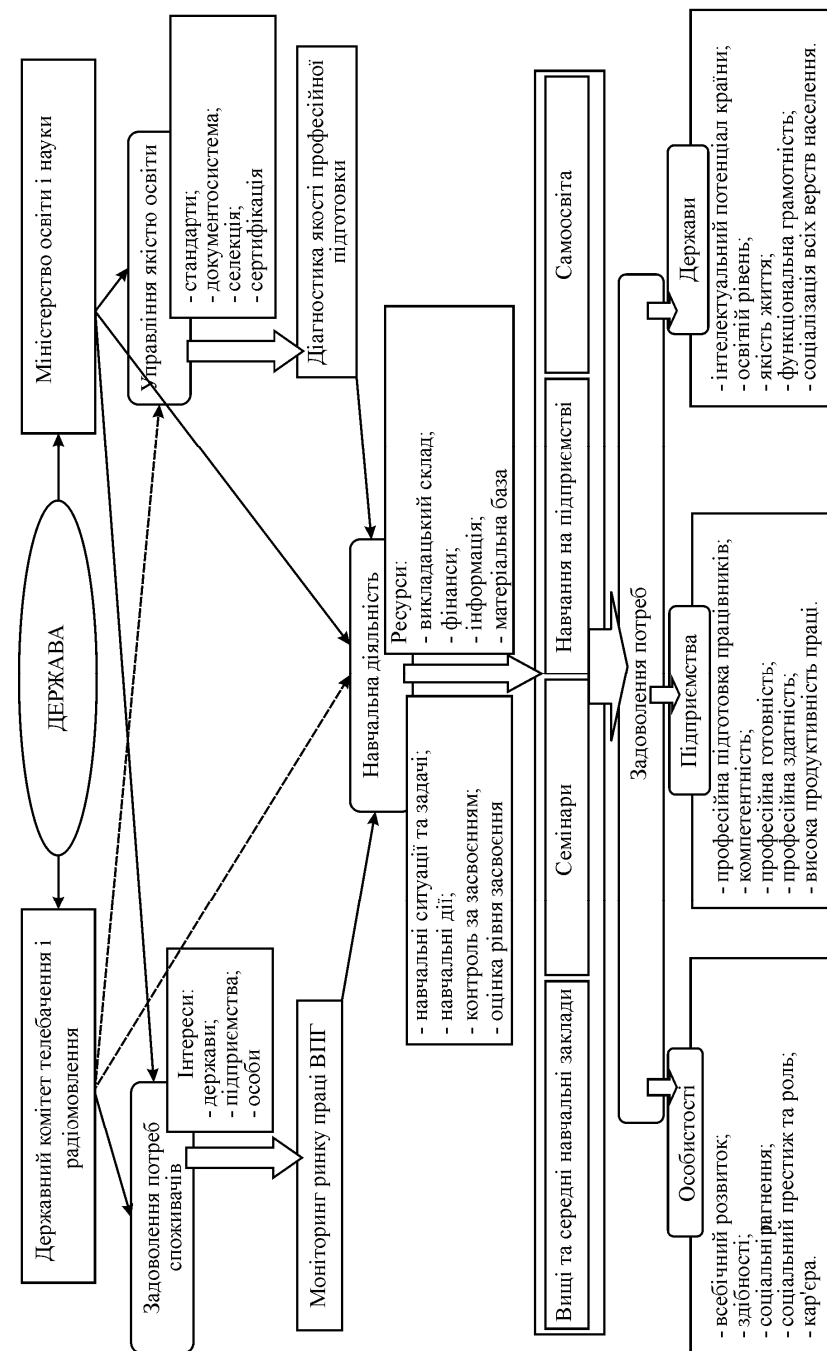

Рис. Удосконалення процесу підготовки кадрів для ВПД

Зважаючи на існування істотних недоліків і проблем у сфері кадрового забезпечення підприємств ВПД, які в стратегічному вимірі можуть мати катастрофічні наслідки, нині необхідна модернізація та вдосконалення діючої системи підготовки кадрів у цій сфері (рис.), яка має забезпечити:

- удосконалення та оптимізацію мережі освітніх і наукових установ, спрямованих на підготовку кадрів для ВПД;
- якісне задоволення потреб потенційних працівників, підприємств та держави загалом в освітніх послугах.

Ефективність функціонування системи підготовки кадрів для ВПД має визначатися не лише показниками щодо кількості підготовлених чи перепідготовлених фахівців, а й передусім динамікою розвитку видавничих структур, поліграфічних підприємств та книготорговельних організацій, показниками їх ділової, інноваційно-інвестиційної активності, рентабельності тощо і зрештою – часткою галузі у ВВП країни. Тому метою розбудови системи підготовки кадрів є підвищення якості кадрових ресурсів, а також підвищення ефективності державної політики стосовно ВПД. Саме співпраця Міністерства освіти і науки та Державного комітету телебачення і радіомовлення, їх взаємне і безпосереднє управління, контроль та опосередкований вплив на процеси моніторингу ринку праці ВПД, якість освіти й навчальна діяльність дасть змогу отримати стратегічні конкурентні переваги для усіх складових робочого середовища книговидавництва.

Пріоритетними напрямками вдосконалення системи підготовки кадрів для ВПД повинні стати:

- удосконалення та оптимізація мережі закладів підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності;
- вивчення та використання міжнародного досвіду у сфері підготовки кадрів для ВПД, зокрема освітніх методик;
- імплементація до освітніх програм сучасних економічних дисциплін і практичних підприємницьких методик, зокрема з питань стратегічного управління, інноваційно-інвестиційного розвитку, маркетингу, економічного аналізу тощо;
- видання навчально-методичної літератури, створення методичного, інформаційно-консультаційного та програмного забезпечення підготовки кадрів для малого підприємництва;
- застосування сучасних освітніх технологій із метою підготовки фахівців (дистанційних, електронних технологій тощо);
- швидке і гнучке оновлення змістового наповнення освітнього процесу, що дасть змогу пришвидшити реалізацію високотехнологічних інновацій виробничого характеру у структурах ВПД;
- посилення зв'язків вишів із підприємствами галузі як одного з основних факторів зростання конкурентоспроможності підготовленого фахівця;
- готовність підприємства галузі брати участь у підготовці спеціалістів.

Висновки. Виходячи з того, що в умовах розвитку економіки знань саме якість людських ресурсів визначає динаміку певної сфери діяльності, удосконалення підготовки кадрів для ВПД є пріоритетним на всіх рівнях управління та є важливим напрямом удосконалення державного регулювання процесом розвитку інформаційного простору країни.

Література

1. Дурняк Б.В. Видавнича справа та поліграфічна діяльність в Україні : монографія / Б.В. Дурняк, А.М. Штангрет, О.В. Мельников, Я.М. Угрин. – Львів : Вид-во Укр. акад. друкарства, 2009. – 150 с.
2. Дурняк Б.В. Эффективность использования трудовых ресурсов на предприятиях издательско-полиграфической отрасли Украины / Б.В. Дурняк, А.М. Штангрет, А.В. Мельников // Проблемы полигр. и изд. дела : Изв. высших учеб. заведений. – 2007. – № 6. – С. 126-133.
3. Котляревський Я.В. Деякі аспекти оцінки конкурентоспроможності видавничо-поліграфічних підприємств / Я.В. Котляревський, О.В. Мельников // Технологія і техніка друкарства. – 2009. – № 3 (25). – С. 124-131.
4. Котляревський Я.В. Організаційно-економічний механізм розвитку видавничо-поліграфічної галузі в процесі гарантування інформаційної безпеки України : монографія / Я.В. Котляревський, А.М. Штангрет, О.В. Мельников. – Львів : Вид-во Укр. акад. друкарства, 2012. – 214 с.
5. Котляревський Я.В. Перспективи інноваційних процесів у видавничо-поліграфічній галузі / Я.В. Котляревський, О.В. Мельников, Н.І. Передерієнко // Наукові записки Української академії друкарства. – 2009. – Вип. 1 (15). – С. 93-102.
6. Котляревський Я.В. Розвиток вітчизняної поліграфії у контексті техніко-економічних укладів / Я.В. Котляревський, О.В. Мельников // Наукові записки Української академії друкарства. – 2011. – Вип. 1 (34). – С. 63-70.
7. Котляревський Я.В. Стратегічне управління на засадах інноваційних перетворень у організації поліграфічного виробництва / Я.В. Котляревський // Наукові записки Української академії друкарства. – 2013. – Вип. 3 (44). – С. 48-52.
8. Штангрет А.М. Стан та загрози кадровій безпеці на підприємствах поліграфії / А.М. Штангрет, В.І. Воробйов // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – В 6-ти тт. – Т. І. – Дніпропетровськ. – 2009. – Вип. 252. – С. 229-238.
9. Durnyk B. Rynek poligraficzny Ukrainy / B. Durnyk, A. Shtangret, A. Melnikov // Poligrafika. – 2006. – № 10. – Р. 72-74.

Котляревський Я.В. Совершенствование системы подготовки кадров для издательско-полиграфической деятельности

Определено и обосновано влияние человеческого фактора на эффективность функционирования отечественной полиграфии; рассмотрена сущность основных причин недовольного качества кадров, задействованных в издательско-полиграфической деятельности; обобщен опыт подготовки кадров для издательских структур, полиграфических предприятий и книготорговых организаций Великобритании и Германии; предложены направления совершенствования системы подготовки кадров, которые, опираясь на тесное сотрудничество между государственными органами управления, учебными заведениями и работодателями, призваны удовлетворить интересы государства, предприятия и лица.

Ключевые слова: издательско-полиграфическая деятельность, кадры, образование, учебная деятельность.

Kotlyarevskyy Ya.V. Improving the Staff Training System for Publishing and Printing Activities

The influence of human factor on the effective functioning of the domestic printing industry is defined. The essence of the main causes of poor quality of the staff involved in the publishing and printing business is represented. The experience of training for the publishing agencies, printing companies and bookselling organizations in the UK and Germany is summarised. Directions to improve the training system that, based on close cooperation between public authorities, educational institutions and employers, designed to meet the interests of the state, enterprises and individuals are suggested.

Key words: publishing and printing activities, staff, training, education, bookselling.